

Macrolepidopterer og Phragmites communis.

Af

Skat Hoffmeyer.

Man maa ikke af det meget Latin i Overskriften lade sig forlede til at tro, at de følgende Sider vil være tynget af Lærdom. Tværtimod vil de ganske jævnt berette om nogle Sommerfugle, som jeg paa nogle Aftenture, fortrinsvis i September 1913 og Juni 1915, havde Lejlighed til at studere i et Par Moser nord for København. Det er kun efter Anmodning, jeg er gaaet ind paa at nedskrive mine beskedne Jagttagelser med Offentliggørelse for Øje; thi selv om jeg nok har gjort en Del interessante Fund, er det min Overbevisning, at der paa dette specielle Omraade er saare meget at udrette endnu. Men naar jeg alligevel lader det komme frem paa Tryk, er det, fordi Kendskabet til mine Erfaringer muligvis kunde give andre Samlere Lyst til at arbejde i samme Retning.

Det vil være bekendt, at enhver ejendommelig Lokali- tet har sin særlige Sommerfuglefauna, og dette er ikke mindst Tilfældet for vore Mosers Vedkommende. En Mose med *Vaccinium* har en anden Fauna end en Mose med Tagrør. Imidlertid har Tagrør-Moserne faaet en i høj Grad stedmoderlig Behandling af Samlerne paa Bekostning af vore Bøllemoser, der som bekendt allerede i mange Aar er blevet grundigt undersøgt. Men Forsømmelsen af Tagrør-Dyrene er — som det følgende vil

vide — ganske uberettiget. Hvad angaar det, der i Forvejen er kendt om disse Dyr, f. Eks. deres Udseende osv., henvises man til Haandbøgerne.

Tagrør (*Phragmites communis*) er en Plante, som alle kender. Den kan vokse paa ret forskellige Lokalteter, f. Eks. paa temmelig tørre Marker eller ved Strandbredder; men først og fremmest vokser den dog ved fugtige Aa- og Søbredder, og det er da ogsaa navnlig paa to saadanne Lokalteter, jeg særlig har iagttaget dens Sommerfugle-Arter. Mine Jagtdistrikter har navnlig været Raavad (nær ved den lille røde Mathildebro) og Lyngby Mose, navnlig et Sted til venstre for Prinsessestien, ca. 15 Minuters Gang fra Jernbaneoverskæringen ved Lyngby. Det er jo ikke mange Steder, man overhovedet kan færdes paa disse Egne; Mosebunden er baade fugtig og gyngende. Men begge Steder vokser der Tagrør, og begge Steder *kan* man færdes, naar man er klædt paa til det, og hverken er bange for at faa vaade Fødder eller Gigt.

1. Min Interesse for Tagrør-Dyrene vakttes den 23. August 1913 Kl. 10½ Aften, da jeg ved Raavad traf en Sommerfugl sugende paa *Eupatorium* (Hjortetrøst). Straks da jeg fandt den, anede jeg, hvad det var, og jeg var da heller ikke længe om at faa den sikkert bestemt: det viste sig at være *Nonagria dissoluta* Fr. v. *arundineti* Sch. Dette var nu i og for sig et godt Fund, idet dette Dyr ikke var set her i Landet siden Bang-Haas tog den i Voldgraven ved den gamle Østerport¹). Den skal senere blive nærmere omtalt — saavel som Forholdet mellem Varieteten og Hovedarten.

Nu var min Interesse for Nonagriaerne vakt, og jeg undersøgte, hvad Spuler havde at fortælle om disse Dyr²). Det viste sig da, at der i Europa findes 7 Arter af Slægten *Nonagria*, af hvilke vi her til Lands havde de 4, medens

¹) jfr. V. Strøm: Danmarks større Sommerfugle. S. 219.

²) Spuler: Die Schmetterlinge Europas I, S. 216 ff.

der i Sydsverige var taget 6. Svenskerne mangler *dissoluta*, men har til Gengæld 3 Arter, som endnu ikke er taget hos os. Men er de i Skaane, maa de vel ogsaa være i Nordsjælland; og naar de er her, maatte de vel ogsaa kunne findes. De to var det for sent at tænke paa; det var Juli-Dyr, og vi var allerede i September; men den tredje, *N. nexa* Kb. skulde flyve i September. Det gjaldt nu om at finde et passende Sted til at søge den, — først og fremmest naturligvis et Sted, hvor Larvens Foderplanter voksede. Larven lever i Følge Spuler i *Carex* og *Glyceria*, og disse, vidste jeg, fandtes ved Raavad. Hvad Metoden til at faa fat i Dyret angik, var jeg klar over, at det vilde være fordelagtigst at søge det paa Lys.

Saa vidt var jeg kommet i min Skrivebordsstol; nu manglede jeg blot at tage ud og hente Dyret. Og Fangsten gik programmæssigt. Den fanges bedst ved, at man spænder et Lagen ud mellem to Træer og lader Lyset fra en eller et Par Acetylenlygter falde paa det hvide Lærred. Saa lokkes Dyrene til og kan nemt tages med Net eller med et Giftglas. Klokkeslettet kan ikke angives nøjagtigt; ved Midten af September kan Dyrene den ene Aften fortrinsvis vise sig ved 8-Tiden, den næste maaske en Times Tid senere. Jeg regner, at jeg kunde tage en halv Snes Stykker paa en Time, en hvert femte Minut. Saa det passer sikkert meget godt, naar jeg i „Flora og Fauna“ 1913 S. 147 meddelte, at *N. nexa* Kb. ikke er sjælden ved Raavad. — Naturligvis er denne Fangst forbundet med Vanskeligheder. I Aar (1915) f. Eks. var der meget faa Aftener, det kunde nytte at jage den. En Periode var det Maaneskin — og det kan ikke nytte at stille en beskeden Cycle-Lygte op midt i Fuldmaanens Straaler —, en anden Periode havde vi disse blanke, men kolde Nætter. Og Kulde er noget, Sommerfugle respekterer. Derimod er de ikke saa bange for Blæst; jeg har taget 10 Stkr. en Aften, hvor en Medhjælper og jeg maatte

hale af alle Kræfter i hver sin Ende af Lagenet, for at Vinden ikke skulde bære det bort over Skovens Bøgekroner.

Dette Fund gav Anledning til et Ordskifte i Entomologische Zeitschrift¹⁾, idet Verbandssekretär Fagnoul, Freiburg, havde fundet *nexa* et Sted i Tyskland²⁾ og blandt andet mente at have gjort den lagttagelse, at Dyret skyede Lyset. Og jeg mente jo nok at turde paastaa, at dette maatte bero paa en Misforstaaelse.

N. nexa hører ikke til de egentlige *Phragmites*-Dyr, men det er en Sommerfugl, som man sikkert kan vente at finde i mange Tagrør-Moser. Naar jeg omtaler den i denne Forbindelse, har det imidlertid en dobbelt Berettigelse, dels reelt, idet dette Fund førte mig videre, dels formelt, idet *nexa* hos Seitz³⁾ ikke længer hedder *Nongria*, men sammen med et Par andre Arter er udskilt som en særlig Slægt under Navn af *Phragmitophila*, hvilket vel maa betegne dem som holdende af *Phragmites*. Ingen af dem har imidlertid nogetsomhelst med *Phragmites* at gøre.

2. Samme Efteraar opdagede jeg en Maade, hvorpaa Tagrør optræder som en saare værdifuld Forbundsfælle for os Sommerfugle-Samlere. Naar denne Plante om Efteraaret blomstrer, søges den ivrigt af Sommerfugle. Og en prægtig Jagt er det at gaa rundt i en Tagrør-Mose om Aftenen med en Lygte i den ene Haand og et Net i den anden, mens de violette Aks svejer for Vinden og tynges nedad af alle mulige Natsommerfugle. Der kan magelig sidde 10 paa en enkelt Top. Her er *Xanthia*'er, her er *Orthosia*'er af alle Arter, her er *Calocampa*'er, her er *Orrhodia*'er, — her er sikkert alle vore Efteraarsugler,

¹⁾ Jahrg. XXVII; S. 187, 207, 293.

²⁾ Arten er kun fundet i Sverige, Nordfrankrig, Nordtyskland og Sachsen. Seitz: Die Grossschmetterlinge der Erde; Iste Abth., III Text, S. 234.

³⁾ Op. cit.; Iste Abth., III Bd. Text, S. 234.

foruden forskellige Maalere. En Del af dem kan man naturligvis kun vente at finde, hvor Mosen støder op til en Skov; men det er i alle Tilfælde en morsom og ofte lønnende Jagt.

Ogsaa paa Foraarsaftener, navnlig i Juni, er det værd at færdes i *Phragmites*-Moserne. *Nudaria senex* Hb. har mange af os søgt forgæves i adskillige Aar, og *Herminia ribralis* Hb. anser vi jo for en stor Sjældenhed; — der kan vist ikke være Tvivl om, at de vil kunne findes i enhver normal Tagrør-Mose. Begge Arter var overvældende almindelige i Lyngby Mose i Aar. Det samme var Tilfældet med *Phasiane petraria* Hb. (har denne mon ikke en anden Foderplante foruden *Pteris aquilina*?) Og heller ikke *Leucania impudens* Hb. tør vi længere regne for noget særlig værdifuldt.

3. Vi gaar nu over til Tagrør-Dyrene i Ordets egentligste Forstand, d. v. s. de Dyr, hvis Larver lever udelukkende — eller i hvert Fald næsten udelukkende — paa Tagrør. Her maa nu først nævnes de Arter, hvis Larver lever paa Bladene af *Phragmites*. Det er to *Laucania*-Arter (*obsoleta* Hb. og *straminea* Fr.), der her kommer i Betragtning.

Begge Arters Larver maa søges om Natten, da de om Dagen gemmer sig i Mosebunden. Men om Natten er de ogsaa nemme at finde, siddende i Kanten af Bladene. De kan findes det meste af Aaret og er ikke vanskelige at klække. Man skal skære Bladene af (ikke tage hele Rør med hjem, da Bladene saa hurtigt visner) og stikke dem i Vand; saa bliver de ganske vist tørre, men det generer ikke Dyrene, naar man blot sørger for at holde Bladene under en Vandhane, inden man stikker dem ned til Larverne. Paa den Maade kan man klække begge Arter om Efteraaret, medens de i det fri utvivlsomt først vilde komme frem næste Foraar.

Ogsaa de voksne Sommerfugle kan tages — om Aftenen med Lygte og Net. *Obsoleta* kommer først — i

Maj, *straminea* senere. Men det letteste er at klække dem, især *obsoleta*, der er en glimrende Flyver og derfor vanskelig at tage med Net. Og at begge Arter er almindelige, tvivler jeg ikke om; er man først blevet opmærksom paa dem, finder man dem allevegne, — om Dagen kan man tydeligt sé deres Spor: det ejendommelige Gnav i Randen af Bladene.

Der er naturligvis ogsaa andre Larver, der lever paa Bladene af Tagrør. Muligvis er dette Tilfældet med den før omtalte *Herminia cribralis* Hb., sikkert er det f. Eks. for *Gastropacha potatoaria*'s Vedkommende. Men de lever ogsaa paa andre Planter og er derfor ikke ubetinget „Tagrør-Dyr“. Og medens vi leder efter disse Larver, maa vi ikke glemme ogsaa at tænke paa *Arsilonche albovenosa* Goetze; den er fundet i „Sydskandinavien“ og vil forhaabentlig inden mange Aar ogsaa blive fundet hos os!

4. Den sidste Gruppe *Phragmites*-Dyr, som skal omtales, er den, hvis Larver lever inden i Stænglerne af Tagrør. En mere intim Forbindelse mellem en Sommerfugl og en Plante kan dog næppe tænkes. Larverne af disse Dyr er sikkert ikke nemme at have med at gøre; det vil utvivlsomt vise sig saa godt som umuligt at klække dem. Derimod skulde Pupperne jo kunne findes, idet vist nok alle Arterne forpupper sig inden i Stænglerne. Dette er et Felt, jeg har dyrket meget lidt, men som der sikkert kan gøres meget ud af. Vanskeligheden ligger naturligvis i at finde de beboede Rør. Ifølge tyske Forfattere*) kan en enkelt Art, *Senta maritima* Fausch., uden større Vanskelighed findes i „Rohrstopeln“. Et andet Kendetegn skal være, at Planterne visner i Toppen. Dette sidste har jeg iagttaget i ganske enkelte Tilfælde, og jeg har saa ogsaa fundet Planten angrebet; men det har altid været

*) f. Eks. Spuler: Op. cit. I S. 219, 1ste Sp.; Berge: Schmetterlingsbuch, 8' Aufl. S. 118, 2den Sp.; Blaschke: Die Raupen Europas S. 3.

for sent, — Fuglen var fløjet. Og om det var *Senta* eller noget andet, kunde jeg ikke konstatere.

Men Imagines af disse Dyr kan tages. Først skal nævnes *Calamia*'erne: *phragmitidis* Hb. og *lutosa* Hb. Begge Arter kan tages paa blomstrende Tagrør (sml. ovenfor), og begge Arter kan tages paa Lygter. *Lutosa* har jeg engang fundet om Dagen paa en Burre; Dyret har formodentlig villet suge Honning og er saa blevet hængende. (Paa samme Maade har jeg engang faaet *Tapinostola fulva* Hb., saa her er muligvis en Metode, som burde udnytted!) *C. phragmitidis* Hb. er vist den almindeligste, — den træffer man allevegne (i hvert Fald har det været Tilfældet i 1915); den optræder i to Farvenuancer: en med mere grønligt og en med mere rødligt Skær. Men begge Arter er sikkert almindeligt udbredt.

Dernæst den først omtalte *Nonagria dissoluta* Fr. v. *arundineti* Schmidt, Dyret fra Østerport. Den findes ved Raavad, og den findes ved Lyngby. Hunnerne er spinklere og mere smalvingede end Hannerne. Hvad angaar Forholdet mellem Hovedformen og Varieteten, er Forholdet det¹⁾, at *arundineti* (Varieteten) er den hyppigste Form, medens *dissoluta* er en sjældnere, stærkt rødlig Form. Denne sidste blev imidlertid — trods sin Sjældenhed — fundet først og kom derved til at staa som Hovedformen. Forholdet er altsaa det omvendte af Forholdet mellem den typiske *Nonagria typhae* Thb. og v. *fraterna* H-S. Hvad angaar Forekomsten her til Lands kan jeg oplyse, at *dissoluta* er fundet her: en ♂ fra Lyngby 1914, taget af Hr. B. G. Rye; men alle de andre Stykker (baade Musæets, Rye's og mine egne) hører til *arundineti*. Dyret flyver sidst i Juli og i August.

Meliana flammea Curt er en prægtig Sommerfugl med mærkelige, lancet-formede Forvinger. Den var kun kendt i et eneste Exp. her fra Landet, fra Kældskov paa

¹⁾ Seitz: Op. cit. 1ste Abth., III Text S. 237.

Lolland¹⁾, da jeg begyndte at fange den i Aar i Lyngby Mose. Den flyver ligesom *dissoluta* især kort efter Skumringens Ophør, men den er ikke nem at fange. Som man kan sé paa Vingeformen, er den en god Flyver; den flyver saa underligt i Sæt paa et Par Alens Længde, — især er Hannens Flugt uberegnelig. Og bliver den forstyrret, lader den sig falde, idet den klapper Vingerne sammen om Kroppen og spiller død. Og naar den først er faldet ned imellem de mange tørre Blade i Bunden af Mosen, vil man saa godt som altid søge den forgæves. Det er ofte nødvendigt at løbe nogle Skridt efter den; — og det er ubehageligt at løbe ved Nattetid i en Mose, — man véd jo aldrig, hvor man kan ende! Men jeg fik alligevel 15 Stkr. af Dyret. Puppen maa kunne findes om Vinteren.

Nu manglede jeg den før omtalte *Senta maritima* Fausch. Jeg havde søgt den forgæves i Lyngby Mose og ved Raavad, da jeg den 3. Juli i Aar cyklede hjem fra førstnævnte Sted ved Halvtotiden om Natten og saa Dyret sidde paa en Lygte ved Emdrup Sø. Med megen Forsigtighed stillede jeg Cyklen op ad Lygtepælen, kravlede op og fik Dyret pillet ned. Men jeg tror nu alligevel ikke rigtig paa dens Sjældenhed. I Aar har foruden jeg baade Rye og Gartner Nielsen, Borup, fundet den. Det er en fin lille Sommerfugl, der varierer stærkt; Gartner Nielsen har taget den af Klöcker²⁾ omtalte ab. *bipunctata* Hn., Rye den endnu ejendommeligere *wismariensis* Schmidt³⁾. Larven skal i Følge en gammel Meddelelse⁴⁾ ernære sig ved at jage andre Insekter, som lever i Tagrørstænglerne.

Med Fundet af *Senta* vilde jeg sikkert have slaaet mig til Ro, hvis ikke allerede inden den Tid en mærkelig

¹⁾ „Flora og Fauna“ 1914 S. 125.

²⁾ Sommerfugle III S. 113.

³⁾ Spuler: Op. cit. I S. 218, 2den Sp.

⁴⁾ Wilde: Die Pflanzen und Raupen Deutschlands 1860 I S. 154.

Fangst havde aabnet ganske nye Perspektiver. Den 12te Juni Kl. 10½ (Aften) i Aar fandt jeg i Lyngby Mose en friskklækket ♂ af *Phragmatoecia castaneae* Hb. siddende paa et Rør. Jeg var straks klar over, at det var noget nyt for Faunaen (jeg kendte da ikke Dyret), og Bestemmelsen af den aparte Sommerfugl var da heller ikke vanskelig. Dette var jo en Sejr, som burde forfølges. Og jeg gjorde, hvad jeg kunde. Den 24de tog jeg et Stk. til, atter friskklækket, flyvende rask og højt i Luften Kl. 9½ om Aftenen, inden det endnu var helt mørkt. Men det lykkedes mig ikke at finde „Taget“. Formodentlig vil det rigtigste være at lokke den med Lys; men en effektiv Lyslokning er ikke nem at stille paa Benene i de lyse Juni-Nætter. Men nu kan andre Samlere forsøge! Og man bedes med det samme bemærke, at ved Præparationen bør Indvoldene tages ud af Dyret, da det ellers „fedter“, ligesom det bør stikkes paa sorte Naale for at undgaa en Irren, som til sidst sprænger Thorax. De fleste fremmede Værker (dog ikke Seitz) angiver Flyvetiden til Juli, hvilket ikke stemmer helt med mine Erfaringer. Larven er ligesom de andre Cossiders to-aarig.

Fangsten af Tagrør-Dyrene har sine særlige Vanskeligheder, af hvilke de fleste er omtalt i det foregaaende. De gaar næppe gerne paa Sukkerlokning, og selv om saa var, er der jo i Reglen ikke mange Steder at smøre i en Mose. Og Lyslokning er vanskelig, da den er højst afhængig af Vejret. Dertil kommer, at det fra Udgangen af Juni er meget vanskeligt at færdes i mange af vore *Phragmites*-Moser, da Rørene saa vokser En over Hovedet. Men alt dette gør jo kun Fangsten end mere interessant.

Naar jeg i det foregaaende saa udførligt har omtalt mine Oplevelser og ikke har nøjedes med en blot Opregning af mine lagttagelser, er det for stærkt at betone, *hvilke interessante Fund der kan gøres paa nogle faa Ture*. Det er jo væsentlig 4–5 Aftener i September 1913 og

en halv Snes i Juni 1915, det hele drejer sig om. Det viser, hvilken rig Arbejdsmark her er. Og saa har jeg endda holdt mig til Tagrør-Moserne, og helt sét bort fra Dunhammer-Dyrene, for ikke at tale om alle de Moser, der nærmer sig Begrebet „Eng“. Vore Moser rummer en Fauna, som er lidet undersøgt, alt for lidet undersøgt, og det er Tilfældet ikke alene herhjemme, men ogsaa i Udlandet; en Gennemgang af, hvad et af de store udenlandske Værker siger om Tagrør-Dyrenes Udbredelse vil vise, at de fleste af dem er mistænkelig lidt „udbredt“. Og det er endda en meget interessant og overmaade smuk Fauna; vel er vore Tagrør-Sommerfugle ikke prægtige af Farver, men de er fine i Tegning og fikse i Vingeform, deres Biologi er interessant og Fangsten af dem morsom.

Frederiksberg, 13.-10.-1915.
